

הודעה לעיתונות

אתר: www.cbs.gov.il דוא"ל: info@cbs.gov.il פקס: 02-6521340

ירושלים, י"ג בחשוון תשע"ד
17 באוקטובר 2013
288/2013

כישורים והשפעתם על חיינו: תוצאות סקר מיומנויות של ארגון ה-OECD¹ Assessment of Adult Competencies: Results of OECD's PIAAC Survey

**חיזוק הכישורים חיוני להתמודדות עם האבטלה ושיפור הרווחה, טוען ארגון ה-OECD
רקע כללי**

המאה ה-21 והמהפכה הטכנולוגית שינו באופן מהותי את אופי הכישורים הבסיסיים הנדרשים על מנת להשתתף באופן מוצלח בחיי הכלכלה והחברה כיום, אם בהיבט התעסוקתי מקצועי או האישי חברתי. ב-2011 החל ה-OECD את העבודה על גיבוש וניסוח אסטרטגיית הכישורים אשר המלצותיה יתבססו ברובן על ממצאי סקר ה-PIAAC (Programme for the International Assessment of Adult Competencies). הסקר בוחן כישורים ומיומנויות בקרב בוגרים בין הגילאים 15-65 (בשנים בהן הם למעשה חלק מכוח העבודה) ומתמקד בכישורי מפתח הנדרשים לאנשים בעידן המידע -אוריינות קריאה, אוריינות מתמטית וכישורים הנדרשים לפתרון בעיות בסביבה טכנולוגית.

מטרת הסקר לנתח כיצד מבוגרים מפתחים ומשמרים כישורים, באיזה אופן הם משתמשים בהם ומהם היתרונות שמעניקים כישורים אלו. כל זאת נבחן בהקשרים חברתיים ומקצועיים ונמדדת ההשפעה על התעסוקה, הבריאות, ההכנסה והמעורבות החברתית והאזרחית של הפרט.

ממצאי הסבב הראשון של PIAAC שהקיף 24 מדינות (בניהן רוסיה וקפריסין) ו-166,000 נסקרים הושקו ב-13.10.8. הנתונים נאספו במשך שנתיים (2011-2012), נותחו ועובדו על ידי אגף חינוך והאגף לתעסוקה ורווחה ב-OECD. ישראל תשתתף בסבב הבא שממצאיו יתפרסמו ב-2016. הפרויקט מנוהל על ידי הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה בשיתוף הרשות הארצית למדידה והערכה של משרד החינוך, בנק ישראל, משרד הכלכלה, משרד האוצר וגופים נוספים. שלב הפיילוט שלו הסתיים בחודש יולי 2013. הסקר עצמו צפוי לצאת לדרך בחודש אפריל 2014 ויימשך כשמונה חודשים.

¹ תודתנו למשלחת ישראל ל-OECD על הכנת הודעה זו

תשובות הנבדקים דורגו בין 0 ל-500 ולאחר מכן חולקו על פי סולם של 1 עד 5, כאשר 1 היא רמת כישורים נמוכה מאוד ו-5 רמת כישורים גבוהה. הציון הממוצע של **כישורי אוריינות מתמטית** הוא 270 כאשר 11 מדינות נמצאות מתחת לציון זה, בניהן: אוסטרליה, ארה"ב, קנדה, אנגליה וצפון אירלנד ובתחתית הרשימה איטליה וספרד. מעל הממוצע נמצאות 13 מדינות וביניהן פינלנד ויפן החזקות ביותר עם ציון של 282 ו-289 בהתאמה.

הציון הממוצע של **כישורי אוריינות מילולית** הוא 272. מתחתיו נמצאות 11 מדינות, כאשר ישנה הלימה מסוימת בין המדינות המופיעות כמדינות עם ציון מתחת לממוצע בכישורים מתמטיים. מעל הממוצע נמצאות שוב 13 מדינות וביניהן שוב יפן ופינלנד החזקות ביותר.

על פי תוצאות הסקר כחמישית (21%) מהעובדים העידו על עצמם כי הם בעלי כישורים גבוהים מדי למשרה שבה הם מועסקים ואילו 13% הינם בעלי כישורים נמוכים מדי. פערים אלו עלולים להיות בעלי השפעה שלילית על רמות השכר והפריון במשק, עם זאת, חשוב לציין כי מדובר בעיקר בתפיסה סובייקטיבית של הנבדק את עצמו.

ניתוח ממצאי הסקר

1. **לכישורים השפעה משמעותית על איכות ורמת החיים של הפרט.** אדם בעל כישורים מיומנויות גבוהים יותר נהנה מרמת הכנסה והשכלה גבוהות יותר ואף בריאות טובה יותר. אדם זה יפגין אמון רב יותר במנגנוני השלטון והשתתפותו בחיים האזרחיים במדינה תהייה רחבה יותר.

2. **אי שוויון בכישורים תואם ברוב המקרים לחוסר שוויון בהכנסות** (ללא קשר ליחס הסיבתי). ללא הכישורים הנכונים הנדרשים בעידן המידע, עלול הפרט להישאר מאחור ולהקטין את סיכויו למצוא עבודה, להתקדם בתפקיד וברמת השכר ולהמשיך בלימודים לאורך החיים. בעלי הכנסה נמוכה ו/או המחזיקים במשרות הדורשות כישורים נמוכים, לא נהנים משוויון הזדמנויות בגישה ללימודי המשך או הכשרות מקצועיות מתקדמות.

3. **הכישורים החשובים ביותר – עיבוד נתונים.** ביפן ופינלנד, אשר זכו לצינונים הממוצעים הגבוהים ביותר, נרשם אחוז גבוה יחסית (כ-20%) של אנשים ברמת כישורים 4 ו-5 המסוגלים לנתח מידע מורכב ולבצע פעולות חישוב ארוכות. אנשים אלו מציגים יכולות עבודה עם מחשב ומשתלבים בצורה טובה יותר בעולם הדיגיטלי המקצועי והאישי.

4. **כישורים ורקע חברתי.** במדינות מסוימות (אנגליה, גרמניה, איטליה, פולין וארה"ב) ניכרה השפעה מהותית של הרקע החברתי על כישורי אוריינות קריאה. במדינות אלו, ילדים להורים בעלי השכלה נמוכה הציגו יכולת קריאה נמוכה באופן משמעותי מאלו שנולדו להורים בעלי השכלה גבוהה יותר. עם זאת, מדינות אחרות (אוסטרליה, יפן, הולנד, שוודיה ונורבגיה) הוכיחו כי אין זה הכרח והן מציגות ממוצע גבוה באוריינות קריאה לצד הוגנות חברתית. מדיניות שמטרתה שיפור הנגישות לחינוך איכותי בעיקר בקרב אוכלוסיות מוחלשות, עשויה להביא לתוצאות אלו.

דוגמה מעניינת להבדלים בין כישורי דור ההורים לאלו של הצעירים היא קוריאנה, בה נרשם פער משמעותי בין כישורי אוריינות קריאה של שכבת הגיל הצעירה 16-24 ואלו של שכבת הגיל המבוגרת 55-65. הציון של הצעירים גבוה ב-13 נקודות ממוצע הקטגוריה הגילאית של כלל המדינות המשתתפות (293 לעומת 280) בעוד שציון המבוגרים נמוך ב-11 נקודות מהציון הממוצע של קטגוריה זו (244 לעומת 255). השיפור הוא תוצר של מכלול משתנים כלכליים וחברתיים, הרכב האוכלוסייה, קצב צמיחה ועוד, אולם גם מדיניות וסדר עדיפויות ששם דגש על חינוך והכשרה. הדוגמה ההפוכה היא אנגליה וצפון אירלנד בהן אין הבדל כמעט בכלל בין תוצאות שכבת הגיל הצעירה (הנמצאת מתחת לממוצע) ושכבת הגיל המבוגרת (הנמצאת מעל הממוצע). הנתונים מצביעים על מצב בו כישוריו של צעיר המסיים לימודיו היום זהים לאלה של דור ההורים שסיים תיכון לפני למעלה מ-35 שנים. אין זה מצביע בהכרח על ירידה ברמת הביצועים במדינות אלו, אלא על עלייה משמעותית ברמת הכישורים במדינות אחרות לאורך אותו הזמן. השקעה בפיתוח ושימור כישורים הינה מהותית בשימור רמת התחרותיות מול מדינות אחרות.

5. **פיתוח כישורים בקרב אוכלוסיות מהגרים.** קשיי שפה הם אחד המכשולים העיקריים עימם מתמודדים מהגרים, עובדה הבאה לידי ביטוי ברמת כישורי אוריינות קריאה אך גם אוריינות מתמטית. הצלחת המהגרים ושיפור רמת כישוריהם אינה רק תלויה זמן ונדרשת מדיניות ברורה של תמיכה והשקעה באוכלוסייה זו בעיקר בשלב הקליטה. מדינות כמו שוודיה ופינלנד הראו שיפור משמעותי ברמת כישורי אוריינות קריאה של מהגרים לאחר חמש שנים במדינה, לעומת צרפת, גרמניה ואיטליה בהן השיפור היה מזערי ובארה"ב אף חלה ירידה.

6. **השכלה לעומת כישורים.** ככלל, החינוך הפורמלי הוא המנגנון המרכזי לפיתוח כישורים ולרמת ההשכלה קשר ישיר לרמת הכישורים של הפרט. עם זאת, קיימים מקרים בהם רכש ופיתח הפרט כישורים גם לאחר שהשלים לימודיו ובמסגרות בלתי פורמליות. תוצאות הסקר הציגו פערים מפתיעים ברמת היכולת לעבד מידע בקרב בוגרים בעלי השכלה דומה, עובדה המצביעה על כך שהשכלה אינה בהכרח ערובה לרמת כישורים גבוהה יותר. במקרים מסוימים נרשמה רמת כישורים גבוהה יותר בקרב בעלי השכלה נמוכה יותר, לדוגמה בוגרים בין הגילאים 25-34 ביפן והולנד אשר סיימו תיכון בלבד, הציגו תוצאות גבוהות באופן משמעותי מבני גילם האיטלקים והספרדים המחזיקים בתואר אקדמי.

הוצגו מספר הסברים לפערים אלו. שיפור ברמת ואיכות החינוך יכול להסביר פערים בין הדורות, כמו גם הרלוונטיות של החומר הנלמד היום לכישורים הנדרשים בעידן המידע. הסבר נוסף הוא שימוש בכישורים מסוימים המאפשר לשמרם. ככל שאדם משתמש בכישורים שרכש הם ישתמרו ואף יתפתחו, לעומת אדם אחר בעל השכלה והכשרה דומה שלא עשה שימוש בכישורים אלו ולכן עלול לאבדם.

7. **הצלחה מקורה ברכישת כישורים מחוץ למסגרות פורמליות.** אם בקורסים והכשרות במקום העבודה, פיתוח כישורים אישיים או במסגרת המשפחה, הצלחתו של הפרט תלויה היום ביכולתו לפתח ולשמר כישוריו, בעיקר אלו הנדרשים לעיבוד מידע ופתרון בעיות.

ברוב המדינות, פרט לנורבגיה, הסבירות שאדם בעל רמת כישורים נמוכה ימשיך בלימודים לאורך החיים, קטנה באופן משמעותי מהסבירות שאדם בעל רמת כישורים גבוהה ימשיך לפתח ולשפר את כישוריו. עובדים ברמת כישורים 4 או 5 ייהנו פי שניים מהאפשרות לצאת להשתתף בהכשרות מקצועיות ולימודים מתקדמים מאשר עמיתיהם ברמת כישורים 1. עובדה זו מנציחה ואף מעמיקה את הפערים ביכולת ההשתכרות וההעסקה של הפרט.

החדשות הטובות הן כי אנשים המעורבים בפעילות הקשורה לאוריינות קריאה, מתמטית או טכנולוגית מחוץ לשעות העבודה, הציגו רמת כישורים גבוהה בכל המדדים. לכן גם אם מקום העבודה לא מאפשר פיתוח כישורים, מסגרות בלתי פורמליות יכולות בהחלט לשמש אלטרנטיבה טובה לכך.

המלצות מדיניות

הממצאים המצביעים על השפעה ברורה של רמת הכישורים השונים על מצבו הכלכלי והאישי של הפרט, תקפים גם ברמת המדינה. מדינות בהן אוכלוסיות בעלות רמת כישורים גבוהה רושמות הכנסה גבוהה לנפש, תפוקה גבוהה, כושר תחרות טוב יותר ופערים חברתיים נמוכים.

קיימת ידיעה ברורה והצדקה כלכלית לשיפור רמת הכישורים אשר יביא לשיפור התפוקה של העובד, ליכולת הקידום והניוד שלו ובכך יביא יותר תועלת לעצמו, למעסיק שלו כמו גם לחברה שבה הוא חי ולכלכלה בכלל. חשוב לשתף בתהליך בניית אסטרטגית כישורים וניסוח מדיניות, את כל השחקנים הרלוונטיים - ארגוני עובדים, מעסיקים, סקטור פרטי וציבורי.

יש לפתח ולחזק את הקשרים בין עולם הלמידה ועולם העבודה. הכשרה במקום העבודה מחזקת את המחויבות בין העובד למעסיק ולהיפך ומאפשרת מעבר חלק יותר משלב הלימוד במוסדות ההשכלה לעולם העבודה המעשי.

על המדינה לתמוך ולקדם הכשרות בקרב אוכלוסיות מוחלשות או עבור עסקים בינוניים/קטנים המתקשים למצוא מקורות מימון וסיוע להכשרת עובדים. יעודד גיוס עובדים חדשים ואף הרחבת הפעילות של עסקים אלו.

להתחיל את ההשקעה בחינוך כבר בגילאים הצעירים, חינוך לגיל הרך ובביה"ס היסודי. במקביל **לעודד למידה לאורך החיים** שתחזק ותשמר כישורים, הן במקום העבודה או מחוצה לו. לאפשר לעובדים לשלב בין לימודים בחייהם המקצועיים והאישיים, אם באמצעות שעות עבודה גמישות, נגישות לקורסים ותוכניות מקצועיות או לימודים אונליין.

למידע נוסף אודות סקר מיומנויות בישראל, ראו:

http://www.cbs.gov.il/meyumanuyot/sekermeyumanuyot_h.htm

למידע נוסף אודות ממצאי סקר מיומנויות במדינות ה-OECD - ראו:

[/http://skills.oecd.org](http://skills.oecd.org)

הדוח הבין-לאומי המלא:

http://skills.oecd.org/OECD_Skills_Outlook_2013.pdf

תקציר מנהלים:

http://skills.oecd.org/SkillsOutlook_2013_KeyFindings.pdf

מידע נוסף על הסקר: צביקה אמיר zvika@cbs.gov.il או ענבר סבאג inbars@cbs.gov.il